

Vischnaunca
Tujetsch

Protocol dalla radunonza da vischnaunca

dils 17 da december 2021

allas 20.00 uras ella halla plurivalenta Dulezi a Sedrun

**Protocol dalla radunanza da vischnaunca dils 17 da december 2021
allas 20.00 uras entochen allas 22.00 uras,
ella halla plurivalenta Dulezi a Sedrun**

Presidi:	Martin Cavegn (president communal)
Actuar:	Simon Collenberg
Dumbravuschs:	Simon Beer e Cyril Steiger
Presents:	21 (inclus suprastonza ed actuar)
Perstgisas:	Primus Deragisch, president dalla cumissiun da gestiun Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca Toni Cathomen, cusseglier da vischnaunca Sabrina Flepp-Loretz, cussegliera da vischnaunca Bruno Berther, vischin da Rueras Franz Decurtins, vischin da Bugnei Beni Hendry, vischin da Sedrun

Tractandas

1. Avertura
2. Protocol dils 9 d'avrel 2021
3. Preventiv 2022
4. Orientaziuns
5. Varia

1. Tractanda   Avertura / Beinvegni

Il president communal Martin Cavegn fa in cordial beinvegni a tuttas Tuatschinas ed a tuts Tuatschins, als commembers dil cussegl da vischnaunca ed als commembers dalla cumissiun da gestiun alla quarta radunonza da vischnaunca dil trienni 2020/2023.

Il president communal constatescha che la radunonza ei vegnida convocada tenor las prescripziuns dalla costituziun communal, artechel 30, cun la publicaziun ella Tuatschina nr. 24 dils 10 da december 2021 sco era sin la pagina d'internet dalla vischnaunca. Ultra da quei seigi vegniu repartiu in messadi en mintga casada.

Ils posts sco dumbravuschs sorprendan Simon Beer e Cyril Steiger.

Las votaziuns vegnan per ordinari fatgas cun maunpli. Tier las votaziuns cun maunpli ei la pluralitad da quels che voteschan decisiva, ein las vuschs ulivas ei la damonda renviada. Ina quarta dils votants presents san pretender scrutini.

Tenor art. 31 lit. i dalla costituziun communal ha la radunonza da vischnaunca la cumpetenza da suttametter las fatschentas alla votaziun all'urna. La pluralitad da quels che voteschan ei decisiva.

2. Tractanda   Protocol dils 9 d'avrel 2021

Martin Cavegn, president communal:

Il protocol ei staus publicaus el fegl official dalla vischnaunca "La Tuatschina" nr. 09 dils 7 da matg 2021. Per quei motiv proponel jeu da desister da preleger. Neginas protestas ein vegnidas inoltradas, aschia ch'il protocol ei approbaus.

3. Tractanda   Preventiv 2022

Presentaziun dil preventiv 2022 entras Martin Cavegn, president communal:

Las lavurs en connex cul preventiv entscheivan igl atun. Mintga genau elavura per siu departament las cefras. En tut havein nus impundiu rodund 500 uras lavur per l'elavuraziun dil preventiv 2022.

Nus savein mussar ora in gudogn ella summa da frs. 407'380.- pigl onn 2022. Las investiziuns muntan a rodund frs. 5.2 milliuns. Cul cashflow savein nus curclar 15% dallas investiziuns. Ei seresulta in deficit da finanziaziun ella summa da frs. 4'399'920.-.

Ils proxims onns crescha il deivet net per persuna muort las grondas investiziuns che stattan avon porta. Naven digl onn 2026 prendan las investiziuns puspei giu. Nus stuein ver il scopo da planisaziun da finanzas sin liunga vesta. Igl onn 2022 engrevieschan oravontut las vias (Via Cavorgia e Via Dentervitgs) il quen d'investiziuns. Vitier vegn la sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun. Muort las grondas investiziuns che spetgan, seresulta in deivet net per habitont ils proxims onns (2023: -frs. 599, 2024: -frs. 4'596.-). Silsuenter vegnin nus da migliurar quei indicatur entochen igl onn 2036. Tenor il plan da finanzas actual munta il deivet net per habitont (*1258 habitonts*) allura mo a pli a -frs. 917.-.

Il preventiv havein nus elavurau sin fundament dil principi da precautadad. Ils cuosts ein vegni calculai optimisticamein, q.v.d. igl ei vegniu risguardau tut ils cuosts pusseivels. Las entradas ein vegnidadas calculadas plitost pessimistic, q.v.d. igl ei vegniu risguardau entradas che seresultan segiramein.

Ils proxims quens annuals han ina gronda influenza sil plan da finanzas dalla vischnaunca. Ei il cashflow pli aults, per exempel per frs. 500'000.- ni frs. 750'000.-. havein nus dapli mieds agens per curclar las investiziuns vegnentas. Sche nus observein ils davos quens annuals, ein ils resultats visavi ils preventivs adina stai megliers. Nus savein consequentamein quintar ch'il cashflow secatta ils proxims onns sin in pli ault nivel che sco prognosticau el preventiv. Nus savein ir da quei anora ch'il cashflow ei per regla frs. 500'000.- pli aults visavi il preventiv. Quella finamira ei probablamein realistica. Sin fundament da quella calculaziun sa la vischnaunca presentar en 15 onns la medema situaziun finanziaria sco oz. Il rendaquen 2021 vegn a mussar sch'ei seresulta puspei quella differenza sco tier ils davos quens e schebein nus savein realisar in cashflow ella summa da frs. 1.5 milliuns.

La sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun (frs. 9.8 milliuns) savein nus finanzia per 64% ord ils mieds agens (contribuziuns, remessas). Quella fatschenta vegn tractada l'entschatta digl onn 2022 e vegn a ver ina gronda influenza sigl agir finanzia dalla vischnaunca respectivamein a restrenscher las pusseivladads per investiziuns vegnentas.

En connex cun las aultas investiziuns previdas sundel jeu dil meini che la vischnaunca stuess introducir ina procedura per eruir, nua ch'ins sa spargnar cuosts e nua ch'igl ei pusseivel dad augmentar las entradas. La finamira dalla vischnaunca duess esser da contonscher mintga onn in cashflow da frs. 1.5 milliuns. Era sche nus savein registrar quella summa senza instradar mesiras, recomondel jeu tuttina d'introducir quei process.

Discussiun generala:

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Preziau president, preziada geraua, preziai gerai, preziada cumissiun da gestiun, prezias convischinas e convischins.

Ordavon vi jeu explicit menziunar che tuttas mias objecziuns ed intimaziuns ch'jeu fetgel el decuors da quella radunonza han da far sulet cun caussas ed objects e buca cun singulas personas ni autoritads. Ch'igl ei vegniu impundiu gronds imports per mantener e remediare endretg l'infrastructura donnegiada entras las malauras ei senz'auter stau fetg necessari, era sche quels cuosts ein strusch stai pusseivels da calcular. Era quei che vegn investau en projects che cuvieren ils basegns dil turissem hodiern saiel sustener. Denton posseda la vischnaunca da Tujetsch ina lescha per las contribuziuns d'avertura e las taxas da diever ella quala igl ei nudau egl artechel 19 che indrezs turistics da transports e da viafiers han da separicipar vid ils cuosts d'erecziun da vias e sendas. Sut la sparta dallas investiziuns pil turissem eis ei nudau in summa neginas entradas. Plinavon eis ei puspei vegniu eregiu novs parcadis. Jeu sundel ferm perschadius che buca ina vischnaunca ell'entira Svizra posseda tons parcadis publics sco nossa vischnaunca. E negin'otra instituziun sa prestar da metter tons parcadis gratuitamein a disposiziun. Avon in pulit temps ei vegniu elegiu ina cumissiun predeliberonta per instradar ina lescha da parcar. Per quei sedamondel nua che quella lavur sesanfla.

El decuors dils davos dus onns eis ei vegniu reduciu las entradas ed augmentau massivamein las expensas. Sch'ei fuss munconza da lavur ella val, havessel ina certa capientscha pigl agir dalla suprastanza. Denton cu igl ei il mument surabundanza da lavur, stuess ei vegnir agiu tenor il principi anticiclic. Era eisi vegniu surdau lavurs avon ch'il temps da recuorer era spiraus ed il cussegl da vischnaunca ha buca giu lubiu ina ni l'otra investiziun. Cheutras eis ei era vegniu sfarlatau daners da taglia. Tuttas investiziuns fatgas el decuors digl onn 2021 ed era las previdas el decuors digl onn proxim genereschon in summa negina plivalur e quei ei tissi per in'economia ed era pil maun public. Quella situaziun duess esser cunscienta als responsabels.

Avon pressapauc 5 onns ein las differentas variantas da sanar ed engrondir il bogn cuvretg vegnidus presentadas. Tier quella presentaziun era ei sut auter vegniu communicau che la sanaziun stoppi succeder immediat, schiglioc stoppi igl entir complex vegnir serraus. Uss eis aunc adina buc enconuscent tgei ch'ei succeda cun quei implont turistic. Sco ei sorta ord il messadi eis ei previu da mobiliar pliras stanzas ella Tgèsa s. Vigeli. Cheutras stuein supponer ch'ina nova utilisaziun da quei edifices ei probablamein fetg incerta. Jeu selubeschel da recumandar alla suprastanza communal da convocar ina radunanza cun la Regenza cantunala. Forsa ha l'actuala Regenza plitost in'ureglia aviarta pertuccont nos panzieris. En quella fuss ei cunvegnent da dilucidar denter auter il complex Tgèsa s. Vigeli, l'investiziun preveda pil bogn cuvretg e la sanaziun dalla via da Cavorgia ord las suandontas raschuns. Alla vischnaunca da Mustèr reussescha ei finalmeins da schar svanir la ruina dall'Acla da Fontauna ed ereger in pulit complex. Cheutras savess nies bogn haver silsuenter ina pli gronda muntada regiunala. Plinavon eis ei vegniu sanau vias d'uclauns entras il cantun, schegie ch'il diember da habitonts pretendiu era daditg buca pli contonschius. Ord quella constataziun sundel jeu dil meini che nossa vischnaunca vegn buca tractada egual sco nossas vischnauncas vischinontas

Pli u meins ein las investiziuns transparentas ed era il preventiv presentaus ei detg detagliaus, aschia che mintgin sa giudicar schebein mintga expensa ed investiziun ei veramein necessaria.

Sco davos lessel jeu far attents che buca nossa generaziun, mobein nos derivonts ston carteivel pitir pli tard sur digl agir actual.

Martin Cavegn, president communal:

La lescha da parcar ei pli u meins scretta. Nus vegnin ad introducir il sistem per parcar "Parking-Pay". Il cussegl da vischnaunca ha da sefatschentar cun la lescha egl onn niev. L'auter onn vegnan pliras revisiuns da leschas suttamessas als gremis cumpetents. La revisiun dalla constituziun communal vegn medemamein sin meisa.

Il Bogn Sedrun sto urgentamein vegnir sanau. Dacuort essan nus numnadamein stai sfurzai da serrar il bogn muort in incaps. En connex cun la tractaziun dil Bogn Sedrun preveda la suprastanza communal da pretender in pareri arisguard la supportabladad finanziala d'in cusseglader dil fatg sco era d'involver igl Uffeci da vischnauncas dil cantun Grischun el rom dalla finanziaziun.

Tenor las informaziuns actualas vegn la damonda da baghegiar pil resort a Dieni inoltrada eifer igl emprem quartal 2022. Nus stuein denton esser pertscharts ch'ei vegn baghegiu per cura che las maschinas ein sil plazzal – ina lubientscha da baghegiar ei negina garanzia ch'il resort vegn veramein construius.

Presentaziun dils projects (quen d'investiziuns 2022) entras Guido Monn, gerau:

Jeu astgel presentar a vus oz treis projects.

Tier la Via Dentervitgs ei ina sanaziun necessaria, damai che quella secatta buca en in bien stan. En quei quartier eisi vegniu baghegiu ils davos onns stediamein. Sin fundament dils gronds transports en connex cun la construcziun ha la via pitiu grevamein sutlunder. El rom dalla sanaziun eisi ultra da quei previu da sparter l'aua da meteo. Per la via preveda la suprastanza communal d'introducir ina procedura da perimeter.

Sin fundament dil plan da finanzas havevan nus quintau da sanar la Via Cavorgia pli tard. Muort il stan desolat dalla via e dalla punt essan nus denton sfurzai d'instradar la sanaziun gia l'auter onn. La sanaziun vegn a succeder en duas etappas. Ils cuosts totals pil project muntan a frs. 2'412'215.-.

La serenera s'auda tier l'infrastructura da basa d'ina vischnaunca. In tal indrez sto adina funcziunar. Sch'ei dat in incaps, ha quei ina schliata influenza silla reputaziun dalla vischnaunca, oravontut ord vesta da nos hosps. La serenera secatta sur tut ora en in bien e modern stan, quei grazia allas investiziuns dils onns precedents. L'electrotecnica correspunda denton buca pli als basegns dad oz, aschia ch'ina sanaziun ei irremissibla. Ils cuosts pil project muntan a totalmein frs. 1.5 milliuns, l'auter onn vegnan frs. 100'000.- impundi per la planisaziun dil project.

Plaid dalla cumissiu da gestiun entras Baseli Huonder, commember dalla cumissiu da gestiun:

Preziau signur president, preziai commembers da suprastanza, stimau president dil cussegl, stimadas cusseglieras e stimai cussegliers, vischinas e vischins e collega dalla cumissiu da gestiun.

La cumissiu da gestiun ha repassau il preventiv. Nus havein era saviu sclarir damondas aviartas cun la suprastanza per aschia saver far in maletg sur tut ora. Cun quei rapport vulein nus comunicar nos patratgs pertuccont la situaziun finanziaria da nossa vischnaunca el futur.

Tier il preventiv vala – sco era tier biaras autras caussas: “bein empustiu ei miez cusiu.” Perquei eis ei era uonn puspei impurtont da studegiar il preventiv da rudien, mettein nus “gie” per gronda part ils binaris per las finanzas dils onns vegnents.

Il plan da finanzas ei in muossavia pigl avegnir. Tenor quel ha la suprastanza communal en mira da far pli grondas investiziuns entochen igl onn 2025. Silsunter duei vegnir consolidau. Quella sequenza cuarcla denton mo giu las investiziuns grondas previdas. Tgei summas nunprevedidas ston aunc vegnir sbursadas ord la cassa communal entochen il 2025 per investiziuns e giavischs buca cunteni el preventiv? Tgei entradas supplementaras savess ei dar? Ein quellas persistentas?

Co van ins entuorn el futur cun quellas investiziuns che caschunan pigl onn vegnent cuosts da biabein frs. 5.2 miu.? Tier investiziuns che caschunan egl avegnir onn per onn gronds cuosts annuals duein ins esser fetg precauts. Tier mintga project duei vegnir presentau in

concept pertuccont cuosts da menaschi, manteniment ed amortisaziun, il qual duei era vegnir mess entuorn.

Ton pli che la tendenza dil quen dalla vischnaunca da Tujetsch muossa plitost che las expensas creschan e novas entradas ein buca en mira. Quei independent dalla situaziun economica ch'ei sin ils biars secturs malgrad las consequenzas dalla pandemia buna.

Forsa ei il sminuir ils cuosts el quen annual da vischnaunca era ina investiziun el futur e sa aschia possibilitar che las investiziuns san vegnidas curcladas cun dapli mieds agens.

Las investiziuns existentas en nossa infrastruttura vulan era vegnir mantenidas egl avegnir, quei muossa p.ex. ils cuosts dil manteniment dalla via a Cavorgia. Cun da quellas expensas nunpredidas vegn ina vischnaunca cun in aschi grond territori adina puspei cunfruntada egl avegnir.

Il manteniment da l'infrastructura existenta duei buca vegnir stuschaus ora sin donn e cuost da nova infrastruttura buca necessaria. Ei fagess senn d'elaborar in pign muossavia da prioritads el rom dil plan da finanzas. Patertgein nus aschi lunsch che nus vulein preservar nossa giuventetgna da memia gronds ni forsa buca supportabels deivets el futur ni d'ina infrastruttura buca mantenida? Era els dueien haver la pusseivladad d'astgar investir el futur e realisar lur projects e metter accents en lur temps.

Con aults ei il deivet net per habitont uss? Con aults eis el suenter haver fatg tuttas investiziuns planisadas? Reussescha ei a nus da tener il deivet net per habitont sut frs. 5'000.00? Nus vulein buca provocar ch'il cantun sto intervegnir el cass che la summa survargass ils frs. 5'000.00.

Co sesplegian ils projects dalla casa Soldanella e dil campadi, la cumpra da suloms ed il project dil bogn Sedrun (cefras concretas)? Dat ei eventualmein enzacu in bus local? Ein ils 200 melli francs che vegnan investai annualmein el fondo da malauras sufficientes?

Stan oz muntan las investiziuns biabein a frs. 5.2 miliuns, il cashflow a frs. 813'880.-. Sche nus vulein era luvrar cul cashflow per saver scriver giu mintg'onn las summas necessarias per aschia era garantir ina valor realistica da nos objects en la bilanza, eis ei gleiti clar, che quels rodund frs. 813'000.00 muntan sin l'emprema egliada ad ina gronda summa. Lavur'ins lu denton cun els e vulan ins scriver giu correct e valetar realistic, ein els gleiti reparti e duvrei si.

Ultra da quei vulein nus era far attents che tenor HRM2 astgan negins projects buca presentai el preventiv vegnir lubi el decuors digl onn auter che caussas urgentas sco donns da malauras e situaziuns che basegnan in agir urgent. Per da quellas caussas ha l'executiva avunda instruments (instrument da credits supplementars). Per quei stuein nus mirar da buca trer en la tschenta memia fetg per che nus sappien agir vinavon autonoms e quei era ils onns vegnents.

Preziadas vischinas, preziai vischins, il preventiv ei la tractanda principala egl onn da fatschenta. La radunonza da vischnaunca ei la davosa istanza per l'approbaziun dil preventiv. La responsablada schai aschia era tier vus vischinas e vischins e buca mo tier il gremi dil cussegl.

Il bein redeggiu messadi ei ina buna basa per tractar quella fatschenta impurtonta, da cheu anora in grond engraziament alla suprastanza communal.

La vischnaunca da Tujetsch ei ina vasta vischnaunca cun grondas entradas, ina gronda part recaltgadas cun investziuns fatgas avon biars onns, investziuns che possibiliteschan il beinstar finanziel dad oz. Cun quellas resursas ha ei num d'ir entuorn precaut ed investir aschia ch'ils mieds invenstai anflan puspei la via anavos tier novas entradas.

Anflar ina via che cuntenta a liunga vosta la pluralitad da convischinas e convischins ei buca sempel. Nus sperein denton ussa sin ina discussiun constructiva e surtut era critica.

Martin Cavegn, president communal:

En quei connex vi jeu menziunar che nus havein giu ina viva discussiun cun la cumissiun da gestiun arisguard il preventiv. Quei ei fetg impurtont el rom dall'elavuraziun dil preventiv.

La fatschenta principala pigl onn vegnent ei segiramein il Bogn Sedrun. Per quella fatschenta stuein nus prender peda e sefatschentar da rudien.

Discussiun generala

Negina.

Tractaziun dils preventivs:

Quen da gudogn e sperdita 2022:

3413.3130.00 Bogn Sedrun – Survetschs da tiarzas personas

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Tgei ei cumpriu ella summa da frs. 85'000?

Martin Cavegn, president communal:

Ei setracta cheu d'ina summa da frs. 50'000.- pil mandat da Gion Hosang sco menader dil Bogn Sedrun. L'ulteriura summa ei destinada pil survetsch da schubergiar schigentamauns eav. e las controllas dall'aua.

5.5340.3634.00 – Contribuziun ad interpresas publicas (*habitaziuns d'attempai*)

Theodor Berther, vischin da Camischolas:

Jeu capeschel buc daco ch'ins ha buca saviu baghegiar habitaziuns (Residenza Dulezi) che genereschan entradas cun la qualas ins sa cuvierer ils cuosts dil baghetg. Uss stuein nus impunder annualmein ina summa da frs. 120'000.- per quei object. Ina persona privata

savess era buca selubir talas investiziuns ch'ei in summa buca economicas. Daco ei quei il cass?

Martin Cavegn, president communal:

Suenter la realisaziun dil baghetg havein nus fatg persenn ch'ils cuosts da tal ein pli aults che prognosticau. Las entradas actualas ein buca avunda aultas per metter d'in maun ils mieds liquids per las remeduras e la sanaziun che ha liug en rodund 50 onns. Ord quei motiv basegna la Residenza Dulezi SA mintga onn dalla vischnaunca ina summa da frs. 120'000.-. Quella contribuziun vegn attribuida ad in conto separat pigl intent menziunau (remeduras e sanaziun). Il cussegl da vischnaunca e la radunonza communal han dau il consentiment per quella garanzia da deficit. En quei connex savein nus tschentiar la damonda, schebein nus vulein reducir ils cuosts ed abolir enzacu quella garanzia. Ina pusseivladad ei era d'abdicar ils contracts d'affittaziun e serrar giu novs cun pli aults tscheins. Cheutras sesminuess la contribuziun annuala dalla vischnaunca. Per saver ademplir las premissas sco casa da habitar per las senioras ed ils seniors havein nus engaschau ina persuna che survigilescha las habitaziuns. Per quei survetsch pagan ils locaturs ina taxa meinsila da frs. 50.-. Ord vesta dil cussegl d'administraziun eisi impurtont da mantener quei survetsch, autruisa piarda la casa sia funcziun principala sco casa pigl "habitar assistiu".

9.9505 Recav da participaziuns ord las concessiuns dil dretg d'aua

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Sut quella sparta hai jeu encuretgi ina entrada supplementara dalla Ovra Reinanteriur. Lezza ha installau ella Val Curnera ina nova turbina. Sco jeu haiel saviu leger ord ina comunicaziun dalla NOK ei la prestaziun da quella turbina pli aulta ch'il pli grond cundrez solar installaus sil mir da fermada Mutsee el cantun Glaruna.

Martin Cavegn, president communal:

Nus havein sclariu quei fatg. Sin fundament da quella nova turbina ha la vischnaunca dabien neginas entradas supplementaras. Jeu supplicheschel Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina da dar sclariment en caussa.

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

L'Axpo Hydro Surselva ha tochen oz buca nezegiau la differenza d'altezia denter il lag da Nalps ed il lag da Curnera per la producziun d'electricitad, schegie che l'interpresa ha quei dretg tenor la concessiun vertenta. Damai ch'il dretg menziunau ei stipulaus ella concessiun, sresultan neginas entradas supplementaras per la vischnaunca.

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Jeu vi in summa buca cunterdir allas explicaziuns dil directur dall'energia Alpina, Ciril Deplazes. A mi ei il cuntegn digl entir contract naturalmein buca pli presents. Jeu selubeschel tuttina da menziunar ch'igl ei stipulaus el contract da concessiun dils onns 1950 che la

societad ei obligada d'indemnisar la vischnaunca sche la prestaziun vegn augmentada. Avon biabein 10 onns ha l'ORA giu remplazzau las turbinas dils onns 1960. Tier quei remplazzament ei la prestaziun vegnida augmentada e la vischnaunca ei insistida sin fundament da quella stipulaziun sin in'indemnisaziun commensurada. Cun tuttas viarclas era l'NOK senuspida da vegnir suenter a sias obligaziuns. Tuttina eis ei reussiu da recaltgar in'indemnisaziun da frs. 450'000,00, schegie ch'il sustegn davart dallas instituziuns cantunalas era stada tut auter che nizeivla.

Semegliant eis ei stau stentus da retscheiver l'indemnisaziun tier la midada dil trassé dalla lingia da tensiun aulta ella val Milà e tier l'utilisaziun dall'aua entras la Viafier federala el tunnel digl AlpTransit.

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

Nus havein sclariu quei cass culs responsabels dil cantun Grischun. La vischnaunca ha dabien neginas entradas supplementaras muort quella nova turbina.

Martin Cavegn, president communal:

Sco gia menziunau havein nus sclariu giu ils detagls en caussa. Tuttina savein nus aunc inagada ir suls cudischs.

Quen d'investiziuns 2022:

8400.5010.00 – Senda sur vitg

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Sil tschancun denter la punt digl ual da Val Val e la staziun da Tschamut eis ei previu d'ereger ina nova senda, schegie ch'ei exista gia sin quei tschancun ina detg cuntenteivla senda. Ord mia perspectiva sto la vischnaunca ora raschuns finanzialas ed ecologicas restrenscher igl import previu per quei implont.

Sco gia menziunau ell'introducziun ein neginas entradas nudadas pils dus numnai projects. Ei sa buc'esser ch'interpresas ed era privats san profitar dallas investiziuns communalas senza neginas indemnisaziuns. Avon paucs onns stueva mintga «instituziun» contribuir ina summa sch'ella utilisava ina via pli intensiv.

Ord las numnadas raschuns proponel da retener las previdas investiziuns entochen che las entelgientschas sin fundament dalla numnada lescha cun las duas societads – Viafier Matterhorn Gotthard e pendicularas da Mustér - ein avon maun ed era presentadas.

8400.5040.04 – Casa da giugs

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Daco che la vischnaunca da Tujetsch posseda aunc adina la scola da Rueras ei als biars convischins carteivel aunc en buna memoria. Quei edifeci engreviescha il quen communal cun rodund frs. 50'000.00 annualmein. Ed uss vul nies president cun tutta forza investir aunc

ina gada en quei complex che vegn a custar alla vischnaunca mintg'onn supplementarmein minimalmein denter frs. 20'000.- e frs. 30'000.00. En quei import ein ils cuosts per mesiras da segirtad ordinadas carteivlamein buca risguardai.

Guido Monn, genau:

Il project cumpeglia ina senda naven da Bugnei entochen sil Pass Alpsu. La punt pendent a Salins s'auda era tier quei project. La fatschenta ei vegnida approvada dils gremis cumpetents.

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Sin fundament digl artechel 19 dalla lescha per contribuziuns d'avertura e las taxas da diever han las Pendicularas da Mustér da separticipar vid ils cuosts d'erecziun dalla punt Salins, damai ch'ellas san era profitar surlunder.

Martin Cavegn, president communal prelegia igl artechel 19 dalla lescha per contribuziuns d'avertura e las taxas da diever e pren encunter la supplica da Tumaisch Valier.

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Ei setracta cheu dil medem principi sco tier las proceduras da perimeter, nua ch'ils proprietaris da terren dil territori han da separticipar vid ils cuosts da sanaziun dallas vias.

Martin Cavegn, president communal:

Jeu prendel bugen encunter quella supplica. Sco nus vulein mussar si allas pendicularas da Mustér ch'ellas han in special avantatg ord vesta economica cun la nova punt, sai jeu pil mument aunc buca dir. Ch'ins sa pretender contribuziuns per sanaziuns da sendas dallas pendicularas, dubetel jeu plitost. En quei connex vi jeu explicit menziunar ch'ina gronda part dil cuntegn dalla lescha per las contribuziuns d'avertura e las taxas da diever ei vegnida obsoleta entras la lescha da planisaziun (KRG).

La casa da giugs ei in project, il qual vegn pér suttamess al cussegl da vischnaunca per tractaziun. Il cussegl ha da sefatschentar da rudien cun quei project. Igl ei impurtont ch'ei dat ina critica debatta. La finala decida il cussegl da vischnaunca, schebein nus duvrein ina casa da giugs ni buc.

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Ei la construcziun dalla nova senda denter la punt digl ual da Val Val e la staziun da Tschamut veramein necessaria, schegie ch'ei exista sin quei tschancun ina detg cuntenteivla senda?!

Martin Cavegn, president communal:

Il cussegl da vischnaunca ha tractau il project ed approbau tal sco presentau.

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Jeu vi far attents che vus essas aunc buca en possess dil terren sur Camischolas (Valtgeva) ch'ei necessaris per la construcziun d'in tschancun dalla senda sur il vitg. Ei basegna mesiras da respargn. Sfarlatar daners sco cun la construcziun dil niev tschancun dalla senda enviers Tschamut ei la fallida via.

Martin Cavegn, president communal:

Sco detg ei il project vegnius tractaus ed approbaus dil cussegl da vischnaunca. Ultra da quei ei la suprastanza communal vegnida incaricada dad elavurar in project per ina punt pendent a Val Giuv.

Votaziuns:

a) La radunonza da vischnaunca approbescha cun 20 vuschs encunter 1 vusch il preventiv 2022 dil quen da gudogn e sperdita dalla vischnaunca da Tujetsch.

b)

- 1. La radunonza da vischnaunca conceda unanimamein in credit d'impegn ella summa da frs. 1'236'000.00 per la sanaziun dalla Via Dentervitgs inclus canalisaziun.**
- 2. La radunonza da vischnaunca conceda unanimamein in credit d'impegn ella summa da frs. 2'412'215.00 per la sanaziun dalla Via Cavorgia inclus canalisaziun.**
- 3. La radunonza da vischnaunca conceda unanimamein in credit d'impegn ella summa da frs. 1'500'000.00 per la sanaziun digl indrez d'electrotecnica serenera.**

c) La radunonza da vischnaunca approbescha cun 18 vuschs encunter 1 vusch e 2 abstenziuns il quen d'investiziuns 2022 dalla vischnaunca da Tujetsch.

d) La radunonza da vischnaunca decida unanimamein da schar il pei da taglia d'entrada e da facultad per igl onn 2022 sin 95% dalla taglia semplia dil cantun.

e) La radunonza da vischnaunca decida unanimamein da schar il pei da taglia sin schischom per igl onn 2022 sin 1.5‰.

f) La radunonza da vischnaunca pren per enconuschientscha igl extract dil plan da finanzas 2022-2026 (p. 20-21).

4. Tractanda   Orientaziuns

Martin Cavegn, president communal:

Resort a Dieni

Il project pil resort a Dieni ei vegnius surluvraus. Ina alzada dalla garascha sutteranna han ils planisaders strihau ord il project per cheutras augmentar la rentabilitad. Tenor las informaziuns actualas vegn la damonda da baghegiar inoltrada la fin mars 2022.

La vischnaunca ei responsabla da metter sin peis il bus local. A Bugnei havein nus previu da construir in plaz da seolver pil bus.

Il project dil resort preveda neginas habitaziuns pil persunal, era cheu ei la vischnaunca dumandada. Il resort procura per rodund 70 piazzas da lavur. Tuts quels collaboraturs drovan in suttetg. Ina opziun ord vesta dalla vischnaunca ei da cumprar ina parcella e realisar sin tala ina surbaghegiada sur ina societad da construcziun pil persunal dil resort a Dieni.

Nus previn d'instradar ina gruppa da lavur per quei project. El decuors dil schaner 2022 ha liug ina sera d'informaziun pil pievel tuatschin. Nus vegnin ad informar el detagl davart il resort a Dieni e la gruppa da lavur previda.

Ulteriurs projects:

Ustria Cuolm da Vi: La damonda da baghegiar per l'ustria sil Cuolm da Vi ei avon maun. Avon che nus savein conceder la lubientscha, eisi aunc da sclarir la problematica dils parcadis ch'ei stipulada ella cunvegna supplementara fatga en connex cul project dalla pendiculara Salins-Cuolm da Vi.

Untgida Tscheppa: A Tscheppa (dadora Bugnei) preveda la Viafier Mattehorn Gotthard da construir igl onn 2023 ina untgida.

Tgèsa Soldanella: Il project per la realisaziun d'ina nova casa pils attempai silla parcella dalla Tgèsa s. Vigeli s'avonza. Il cantun sustegn quei project. Ussa vegn l'incarica per il preproject dada.

Campadi Rein (Rueras): Nus havein instradau ils pass per l'engrondaziun digl areal dil campadi el rom dalla planisaziun locala.

Sper tut quels projects ed auters affars havein nus pil mument da tractar bia damondas da baghegiar.

Certs projects sco la Via Dentervitgs e la Via Cavorgia savein nus pil mument buca stuschar ora ed agir anticiclic sco il vischin Tumaisch Valier ha menziunau. Quellas sanaziuns ein indispensablas.

Prezis d'electricitad

Il prezi d'electricitad crescha actualme in di per di. Per il di dad oz schai il prezi da fiera tier 30 raps il kilowat. A caschun dalla sera d'informaziun davart il resort a Dieni vegnin nus medemame in ad infomar ensemen culs responsabels dall'energia alpina davart quei svilup dil prezi. Nus vule in numnadame in declarar el detagl al pievel tuatschin sin tgei facturs ch'il prezi d'electricitad se basa e sco tal se resulta la finala.

Planisaziun locala

Il 18 da fevver 2022 vegnin nus ad organisar ina sera d'informaziun davart il stan dalla planisaziun locala. La procedura en connex cun l'enonzaziun dallas parcelas da baghegiar vegn proximame in aviarta. La suprastanza communal preveda dad eleger ina cumissiun che sefatschenta cun las protestas el rom da quella procedura.

Andermatt-Sedrun Sport SA (ASS)

A caschun dalla davosa radunonza da vischnaunca eisi vegniu giavischau ch'jeu sco president communal representi la vischnaunca el cussegl d'administraziun dall'ASS.

Communablame in cul cussegl da vischnaunca ha la suprastanza communal elavurau ina posiziun arisguard differents puncts dil contract da servitut. Quella have in nus inoltrau el decuors digl atun all'ASS. Sin quella posiziun have in nus entochen oz retschert negina posiziun dall'ASS. Tochen tier l'elecziun ordinaria sundel jeu secunvegnius culs responsabels ch'jeu fetgel part al cussegl d'administraziun sco assessur e silsunter sco commember. Dacuort ha la seduta dil cussegl d'administraziun giu liug en la quala mia elecziun sco commember dil cussegl d'administraziun ei stada sin tractanda. Tochen oz sundel jeu denton buca vegnius informa us, schebe in jeu saiel prender part al cussegl d'administraziun ni buc. Jeu quentel denton proximame in cun ina risposta.

Renato Decurtins, gerau:

L'organisaziun turistica Sedrun Mustér Turissem ha endrizzau ella sala da gimnastica dalla scola Sedrun in center, nua ch'in e scadin sa schar testar sil coronavirus. Il center ei aviarts duront tschun dis ad jamna.

5. Tractanda   Varia

Martin Cavegn, president communal:

Jeu hai retschert duas objecziuns da Bruno Berther, vischin e tgauvitg da Rueras che ha schau perstgisar per la radunonza dad oz.

L'emprema objecziun fa il vischin Bruno Berther sco tgauvitg da Rueras:

Tier la davosa neiv ei danovame in curdau en egl ad el con malemperneivel igl ei per las persunas d'instrucziun ed ils habitonts dalla casa Soldanella a Rueras cura ch'il passapei ei buca rumiaus. Els han da dislocar ils cussadents che drovan scolaziun entochen en casa da

scola. El ei surstaus ch'il passapei da Zarcuns tochen tier la scrinaria Berther e naven dad entadem il vitg tochen Dieni ei magari rumiaus, denton il tschancun el vitg buca.

Bruno Berther propona alla suprastanza communal da surluvrar il sistem per la rumida da neiv cun la finamira d'allontanar la neiv per che quels dalla Casa Soldanella stoppien buca semudergiar atras vias buca rumiadas.

La secunda objecziun drezza Bruno Berther sco persuna privata:

Il davos temps ein bia casas vegnidas vendidas a jasters. Quels lavuran magari luverdis e dumengias senza prender grond risguard sin il ruaus dalla dumengia. Ei vegn resgiau, segau pastget, schizun cavau foss cun in cavatiara duront ina biala dumengia. Savess igl uffeci da baghegiar, in auter uffeci ni schiglioc enzatgi buca far attents mintgamai a nos hosps ch'era nus havein ina lescha che regla il ruaus dalla dumengia.

Plinavon hai jeu retschiert ina brev da Beni Hendry, vischin da Sedrun che ha era schau perstgisar per la radunonza dad oz:

El menziunescha ch'il liug per la dismessa da miardas central situaus sut Tgèsa Alva seigi d'immensa impurtonza pils vischins dil quartier. Sch'ei gartegi da migliurar il contuorn da quei edifeci displascheivel – ton meglier.

Plinavon fa el attents ch'ils parcadis ella vischinonza dall'anteriura staziun da partenza dalla sutgera Cungieri seigien gia realisai. Il problem cugl access al quartier dalla Spinatscha, al Bogn cuvretg, si Pitgmun e da niev als parcadis sur la lingia dalla Viafier Matterhorn Gotthard seigi denton buca sligiaus. La difficultad s'augmenta oravontut entras serrar la via Spinatscha, aschia ch'ei resti mo igl access silla via dil Bogn. Naven dalla Via principala tochen alla fontauna s'augmenta il problem duront igl unviern. Ella via stretga denter Tgèsa nova e Stalla libra seigi ei grev da rumir bein la neiv e per part vegnien ils cunfins privats marcai cun pals da neiv. Il vischin Beni Hendry supplichescha da tschercar ina sligiazion pil problem dil traffic en quei territori.

Ultra da quei menziunescha il vischin Beni Hendry il suadont en sia brev:

Il conto forestalessa 3141.01 preveda da sbassar la via, quei ch'ei urgentamein necessari. En quei connex vi jeu surdar l'idea da preveder dalla vart seniastra (vest) in tschabergal vid il mir dil sutpassadi e che cuntinuescha circa 10 meters sur la lingia. En quei liug ha ei duront igl unviern il pli savens glatsch ed ils pedunzs ha grondas difficultads da traversar quei liug.

Bugen pren la suprastanza communal encunter las objecziuns/suppligas dils vischins Bruno Berther e Beni Hendry.

Tumaisch Valier, vischin da Camischolas:

Sittar ella Val Maighels

Il contract da sittar ella Val Maighels ei buca vegnius prolungius. Era jeu saiel simpatisar cun quella decisiun. Denton per veramein proteger quella vallada magnifica, fuss ei pli che cunvegnent da far in scamond da carrar. Cun quella restricziun ed ina mudesta restrenschiada supplementara fuss ei eventualmein pusseivel da recaltgar dil maun public ina contribuziun, la quala cumpensass eventualmein las meins entradas. Plinavon sedamondel jeu schebein

igl ei era garantiu cun quella abdicaziun che quella societad privata sa era buca pli utilisar ses cundrezs sin Muschaneras e sittar da leu anora en auters loghens – respectiv en autras valladas privatas - che sesanflan sin territori dalla vischnaunca da Tujetsch.

Lubientschas da baghegiar

Tenor las publicaziuns dallas lubientschas da baghegiar vesa ei ora sco igl uffeci da baghegiar concedess quellas lubientschas. Sch'ei vegn buca protestau encunter las damondas ei naturalmein il temps da protestar spiraus. Denton sche la suprastanza modifichescha ina ni l'otra damonda, sto ei vegnir dau la caschun da recuorer tier in'instanza cantunala e quella cumpetenzza maunca tier las publicaziuns.

Lescha da trasparenza

En buca aschiditg vegn il cussegl da vischnaunca dissolvius. Ord quella raschun sundel jeu dil meini ch'ei drova sil nivel communal naven da quei termin dapli trasparenza. Ord quella raschun sundel dil meini ch'igl ei necessari d'introducir sin palancau communal ina lescha da trasparenza, semeglionta sco il cantun ed autras vischnauncas han gia introduciu. Forsa ei la suprastanza prompta da ponderar quei fatg e da comunicar el decuors dil proxim cussegl da vischnaunca sia posiziun. Tscheluisa pondereschel jeu da rimnar las suttascripziuns necessarias per in'iniziativa.

Martin Cavegn, president communal:

Jeu prendel bugen encunter las supplicas dil vischin Tumaisch Valier per sclarir talas eifer la suprastanza communal.

Il president communal siara la radunonza da vischnaunca, giavischa a tuttas vischinas ed a tuts vischins bialas fiastas da Nadal ed in ventireivel niev onn 2022.

Sedrun, ils 23 da december 2021

Actuar:
Simon Collenberg

President communal:
Martin Cavegn